

מסורת הש"ס

^(א) וְנִלְכַּד דָּן; ^(ב) וְשֵׁשׁ וְשִׁנִּי; ^(ג) וְיַעֲרֹן לְגַן; ^(ד) וְלִקְטָן לְגַן;

הגהות הב"ח

^(א) רש"י ד"ה ו' ומשהו וכו' הלכה למשה מסיני ולאמרי' לבד אפי' הכי חייב דמי מטא לכל' וחיבת אכתי כולה ניחא בזה"ר נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה רחבה שהיו זורקין מבחינן; ע"י לקטן לו ע"כ נלמסקנה אמרינן דלא מנטי שזיו זורקין מחזקין וז"ע: שם ד"ה מבחינן עילויה בין רב בין קצר. ע"י לקטן לא ע"כ כשיי ד"ה כי נימא וז"ע:

מוסף רש"י

עמוד תשעה ברה"ר. דורק נקט ט', דפחות מג' דאקא סמיכתא היא דדרסי לה ריטס; מג' עד ט' לא מדרס דרסי לה מפני גובה ולא מחזקי ממכפי עלה ספתי שמועה לתקן הלך לא הי"ר היא אלא כרמלית, ט' מוטא לכחזקי והו' רבי"ה, עשרה רבי"י (נעבורי גר.) ונח על גביו חיוב. דאשא לה עקירה והנחה מתחלת דאקע למוק ארבע ברה"ר, אכל און ריטס מתחזקין פליג, אפי"ג דורק ארבע אמות ברה"ר, כיון דלא כותא הכמה ברה"ר פטור (שם).

רבינו חננאל

אמר אביי ברה"י כ"ע לא פליגי דרה"י עולה עד לרקיע, והבא באילן העומד ברה"י ונופו ונח להרה"י וזרק מרה"י ונח ע"ג נופר, ר' סבר אמרינן שזיו נופר בתר עיקרו, ומרה"י להרה"י זרק, והא יש בעיקר האילן ד' ורבנן סברי כיון דנופו ברה"י נוחה, מרה"י להרה"י זרק, ולא אמרינן שזיו נופר בתר עיקרו, וקיי"ל כרבנן. אמר אביי זרק בורות להרה"י גבוהה עשרה ורחבה ששה פטור כו'. דאינו לרבותינו הגאונים פירוש שמרעה זו, וכן אמרו, בורות זו עשויה ממתחלת של קנים והיא עגולה, והיא צריכה ששה מפני שתחתיה לא עשה משוור מרובע אלא (מגולגל) (מגולגל) דבורות (מגולגל) של קנים על זוית לוות ד' טפחים והוא משופע ועולה ומצא יתרון ביט', ואילו היתה מרובעת משוור לא הוצרכה אלא רוחב ד"ט, ולא הצריכה ו"ט אלא כבשופע כדי שימצא בה ד' משוורין. ואנו קיבלנו מרביןו וכו' אדונינו לברכה כי בורות זו היא עגולה וצריך להיות חללה א"ו טפחים על ר' טפחים מרובעת כדי להחישב מקום רשות בפני עצמה. ואילו לא היה לה חלל, ג"ד, על ד' די לה, מיהו כיון שיש בה חלל אינה חשובה רשות בפני עצמה עד שיהו בחללה ד' על ד' טפחים מרובעות. ור' טפחים על ר' טפחים מה' אצבעות בטפח, נמצאו בה ר' אצבעות חסר אצבע עובי כותלה סביבותיה, כשתשרי מטנה בעיני הכל אעב לכל רוח נמצא חללה כ"ח

ונופו נוטה לרה"ר וזרק. מתחילת ד' לסוק ד' ונח אנופו: שזי נופו כו'. דחשיב אגב עיקרו דלית ביה ד' ודרב חסדא דלא כרבי ודלא כרבנן. לישנא אחרינא אמר אביי דדרב חסדא דהוי ברה"י אפי' רבנן מודו וכי פליגי רבנן בשזי נופו בתר עיקרו הוא דפליגי: כוורס.

עגולה היא: גבוהה י'. כלומר אפי' גבוהה י' אם אינה רחבה ו' באמצעייתה חייב דלכתי חפץ בעגלמא הוא ואינה רשות לעגמה דלא הוי רשות דלזוריי' אלא גבוהה י' ורחבה ד' על ד' כדאמר' בעירובין (דף גה). דכל שעירורין דשנת צריך הן ואלכסיון ודבר עגול כי מרבעת לה מתוכו ומפקע עיגול שסביב הריבוע לא משכחת ביה ד' מרובעים אי לא הוי עיגולו קרוב לששה כדאמרין גבי סוכה העשויה ככשן (סוכה פ"א דף קז א') דעל כרחיק צריך שמתלא בתוכו אלכסון של ד' על ד' וכל טפח צריבועו טפח ומרי חומשי באלכסונו הרי ה' טפחים וג' חומשין. ואזכי לא דק ולחומרלא הוא דלא דק ולהפרישו מאיחור שנת אף ע"ג דיש כאן אלכסון באינה רחבה ששה מחייב ליה מדרבנן עד דאיכא ששה אצל ודאי לענין קרבן לא מיימי אי הויא ה' טפחים ו' חומשין דהוי כוורק רשות: רחבה ו' פטור. דהוי רשות לעגמה ואנן ממשכן גמרין ^א שהיו זורקין מחטיונן במלאכתן זה לזה א"ולא היו זורקין רשות. וא"ת בדלא גבוהה עשרה נמי רשות לעגמה היא דהא שמה כרמלית הייא לאו מדאורייתא הוה רשות אלא מדרבנן ולא להקל על דבתי מורה בא כוון ו' שפיטר מתחלת: אי איפשר. הואיל וגבוהה י' שלא יהא

בה קרומיות מן השמי שגבוהים מחצריהם של ערב ועולין למעלה מ' שהוא אויר מקום פטור וכיון דלא ניחא כולה ברה"ר לא הויא הנחה לאיחויני: כפאה על פיה. חרקה. לאינה רחבה ו' קאי: ו' ומשסו חייב. אם גבוהה ו' ומשסו עדיין חייב וכ"ש פחותה מכן אלא אפילו גבוהה ו' ומשהו דאיכא למימר הואיל ומחטיומה למטה וקיי"ל) הלכה למשה מסיני דאמרין לצד ^ב אכתי כולה ניחא ברה"ר דכי מטיא פחות מג' סמוך לקרקע ואזכר בזה והויא הנחה אכתי כולה באויר רה"ר היא וחייב: אכל גבוה ו' ומחלה. וה"ה לשני מחזיונן פטור דמכי מטא לפחות משלשה סמוך לקרקע אמרינן לצד במחטיומה והרי היא כמונחת נמצאו שוליה למעלה מעשרה ואינה נוחה כולה ברה"ר. ובשלא כפאה ליכא למימר לצד דלא אמרינן לצד אלא במחטיות. והא מילתא צין לאזכי צין לרבא דאזכי נמי מודה דבעינן הנחה כולה ברשות הרבים אלא דאזכי לא חשיב קרומיות אצל בזה מדה בדלא קרומיות איתא למעלה מ' : לאסון עשויות. להניח בזה דודש ולא לכופין כלפי מטא הלכך אין כאן חורת לצד: כפעה. דורק נקט דחזי לכתופי דאינו לא גבוה ולא נמוך. ומתחלת ד' לסוק ד': מכפפי עילויה. וכיון דצריך לרבים רה"ר הוא ^א צין רחב צין קצר: גומא. עמוקה ט'. מאי. גבי רה"י דעשרה תניא לעיל (דף ו.) עומקה בגובהה דקמני חריץ עמוק י' ורחב ד' רשות היחיד הכא מאי אי אמרי' מנחי ביה בני רה"י חפצים שצידם עד דהריי ואמו דרך שס ושקלי ליה ונמצא שצריכים לו רבים הלכך רשות הרבים הוא: ה"ג רבא אמר גומא לא מ"ט תשמיש ע"י דורק לא שמיא תשמיש. הלכך לאו צורך צריך הוא אלא כרמלית הוא: אי מעטלנין. דהוי רה"י לעגמה: פחות מכן. או גבוהה או צרוחב מטלטלין. וא"ת פחות מ"י ורחבה ד' כרמלית היא לא גזר רבנן לצטולי ממורת כלים הואיל וכלי הוא: מאי לאו. האי וכן אסיפא נמי קאי דפחות מכן מטלטל לכתמלה אלאה רה"ר חשיב ליה ואוקמא בעמוק ט' דמשממשין זו קתא: לא ארישא. אגבוהה י' ורחבה ד' דהוי רה"י קמני וכן בגומא:

שבועה ומחצה פטור. ^א דכשמיגיעות המחטיות תוך ג' י"ש שס מחטיות עשרה לצד השולים והרי הוא רשות היחיד וחשיב כנח באותה שעה ושזו אינו מתחייב אע"ג דלאחר מכן נופל לארך וצטל ממנה רה"י ונעשה כמנוח ברה"ר אצל אינו רחב ו' אפי" ו' ומחלה חייב דלא אמרי' לצד אלא במחטיות ומחטיות לא חשיבי אלא כשיש שם רחב ד' אצל כשאינו רחב ד' הרי הוא כשאר חפצים דעלמא ולא אמרינן לצד: **אי אפשר לקרומיות שר קנה שלא יערו למעלה מ'.** ולאזכי לא חשיב קרומים ליחשב אגודו במקום פטור: **אמר י"ה וכן בגומא.**

יציאות השבת פרק ראשון שבת

ח.

אמר אביי הכא באילן העומד בו'. תימנה לר"י דטפי ניחא ליה למימר דפליגי בדרב חסדא ורב חסדא כרבי דלשניא דאזכי דלא שייכא פלוגמיייהו בדרב חסדא כ"ש דקשה לרב חסדא דהא איכא ברייתא לקמן בזהורק (דף ק. וסס) דלא כרב חסדא דפליגי רבנן ורבי מאיר דזרק למעלה מעשרה ונח צחור כל שהוא דר"מ מחייב משום דאמר'י חוקקין להשלים והוי כמנוח ע"ג מקום ד' ותכמים פוטרין אלאה כולהו מודו דבעינן מקום ד' ברה"י ושמה י"ל דטעמא דרב חסדא דלא דעי' מקום ד' ברה"י משום דאמר'י צימא כמליא דמי וחשיב כמנוח על גבי מקום ארבעה אצל ככותל בעינן שיהא צחור ד' על ד':

רחבה ששה פטור. ^א פ"ח דדוקא נקט ששה^ב דדופני הכוורת יש בהן שני חומשין^ג וצריך שיהא אויר ד' בתוך הכוורת ^ד וגבוה י' אף ע"ג דאין אויר גבוה י' אלא עם השולים מנטרפין עם האויר לענין גובה דהלכתא גידוד ה' ומחילה ה' מנטרפין (עירובין דף גז. וסס) אף על גב דרש"י פ' דגידוד ה' ומחילה ה' היינו שעשה מחילה ה' על צור עמוק ה' אין פירושו נראה דהא תנן (שם פ"י דף גט: ו)לקמן דף גט.) צור וחוליות מנטרפין^ה וחס כן היכי פליג רב חסדא לומר אין מנטרפין כיון דמתנימין היא וצכל גגות (עירובין גז.) אמרינן צהדיא דמודה רב חסדא בתחומנה הואיל ורואה פני י' אלא צריך לפרש דגידוד ה' ומחילה ה' היינו שעשה מחילה ה' על חל גבוה ה' ואין נראה פירוש ר"ח דהא עובי חוליות הצור מנטרף נמי לחלל הצור לארבעה משום דחזי למינח עליה מידי ולהשתמש כדאמר בפי' חלון (עירובין דף עת.) גבי מלאו כולו ציתדות אלא צ"ל הא דנקט הכא ששה לא דק כדפריש"י: **רחבה ששה פטור.** ^ה שהכוורת עצמה נעשית רה"י כשמתנח^ו והוי כוורק ממשות היחיד לרה"י דרך רה"ר דפטור כדאמר לעיל (דף ד.) דלא יליף זורק ממושט ו אפילו לר' עקיבא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא הכא פטור דכל מקום שהיא מונחת חשיב רה"י^ז השתא משמע דפשיטא ליה לאזכי דחשיבא כלינו נחה אחר שעשהה רה"י ופי' הורק (לקטן גט:) בעי ר' יוחנן צור ט' ועקר ממנו חוליה והשלימו ל' והניחו ברה"ר עקירת חפץ ועשיית מחילה י צהדי דהדי קאתו ומיחייב או לא ואת"ל כיון דלא הויא מחילה י מעיקרא לא מיחייב צור י ונתן לתוכו חוליה ומעטו מהו הנחת חפץ וסילוק מחילה כו' וא"כ אזכי דפשיטא ליה במחללת דנעטל מחילתה דקאמר התם צור ברה"ר עמוק י' ורוחב ח' וזרק לתוכו מחללת וחלקו פטור משום דהשתא לא הויא רוחב ד' וכ"ש דפטור צעשיית מחילה משום דכיון דלא הויא מחילה עשרה מעיקרא לא מיחייב וא"כ הכא הוי ליה לחיובי דהאי טעמא כיון דלא הויא מחילה מעיקרא הרי נח ברשות הרבים וחייב וי"ל דטעמא דאזכי משום דלא חשיב לא עקירה ולא הנחה כי אחי צהדי דהדי והכא נמי לא חשיבה הנחה כיון דהנחה ועשיית מחילה צהדי דהדי קאתו והא דפשיטא ליה לרבי יוחנן טפי צעשיית מחילה מבסילוק מחילה היינו משום דדילמא עקירה בעינן שתהא חשונה אצל בנהנחה לא: **בפאה עץ פיה.** 'נראה לרבינא' דארצח ששה קאי וכי איכא צבעה ומשהו^א יחייב דכשמיגיעות המחטיות תוך שלש אין המחטיות גבוהות י^ב ועובי השולים אין מנטרפין דבעינן מחילה הרואה את אויר הכלי שיהא גבוה י^ג ואע"ג דהיכא דכוורת גבוה י' מנטרפין השולים להיות על גבו רה"י כדאמר לעיל גבי בית שאין תוכו י"ח כו' וכיון דעל גבו רה"י פטור הוורק מ"מ כיון דאין גבוה י' אלא ממחת לצדו^ד אין אויר פחות מג' מנטרף^ה אלא א"כ יהיו המחטיות גבוהות י' לצד השולים דלא אמרינן לצד אלא במחטיות כדפירש בקוטרס מדע דשולים למטה^ו לא אמרי' לצד^ז:

רבים דורסין אותו וכארץ חשוב, לפיכך הוזרק ונח על גביו חייב. מג' ולמעלה אינו נדרס שיתור הוא מכדי הרמת גרלו של אדם בפסיעות, וגם אין מכתפין בו שאין גבוה עד הכתף, לפיכך אינו תשמיש הרבים כלל, ואינו כרשות הרבים אלא הוא ככרמלית חשוב, לפיכך פטור. אבל אם זה העמוד בנהו תשעה טפחים ודאי רבים מכתפין עליו וכרשות הרבים הוא, והוזרק מרשות הרבים ונח על גביו פטור, והוזרק מרשות היחיד ונח על גביו חייב. גומא פחות מעשרה מאי. רב יוסף אמר דין הגומא כדין העמוד, גומא ט' טפחים ברה"י היא כמו העמוד. רבא אמר גומא לא, מ"ט הילוך ע"י הדחק שמיא הילוך, אבל תשמיש ע"י הדחק לאו שמיא תשמיש, לפיכך אינה כרה"י. ומתבינן עליה דרבא מהא היתה קופתו מונחת ברה"י גבוהה י' ורחבה ד' אין מטלטלין מתוכה לרה"ר ולא מרה"י לתוכה, כלומר כרה"י היא. פחות מכאן מטלטלין. וכן בגומא. מאי לאו אפחות מכן קמני וכן בגומא, כלומר מטלטלין מתוכה לרה"י כי כרה"י היא כמו עמוד ט' טפחים. ומשני לא כי קמני וכן בגומא אגובה י' ורחבה ארבע קמני.

עין משפט ונר מצוה

בא א' מ"י פ"ד מהל' שבת הלכה ז':
בב ב' מ"י שם הל' יט'
טוביע' א"ח ס"י שמה ספיק' ו':
בג ג' מ"י שם הלכה ט' סג'
לאין סה':
בד ד' מ"י שם הלכה ט' סג'
שם טובי"ע שם ספיק' יוד':
מה ה' שם ספיק' יא':

תום' ישנים

^(א) ולא נהילא דאשתא מיהא שהיו מואלין רשותו כגון ארון ותחומות:
^(ב) ועוד לכל לממלא מ' פטור ר"ע:

מוסף תוספות

^{א.} פרש"י דלא דק דהה"נ אם רחבה ה' טפחים וג' חומשים פטור.
מוס' הל"ס. ב. דרחבה ששה עם הדפנות קאמר. רש"י. ג. חומש לדופן זה וחומש לדופן זה. רש"י. ד. וא"ת אי"כ כי היכי דרופני המבויצה לא הויין בכלל רוחב ד' גם שוליו המורות לא היו בכלל גובה עשרה, אי"כ רחבה ששה אמאי פטור הא לא הוי רשות היחיד כיון דאין השולים בכלל, ועל כרחך מייירי דאינה גבוהה בין הכל עס שוליה אלא עשרה דאי גבוהה עשרה הוי שוליה אמאי חייב באינה רחבה ששה לא אגידא במקום פטור למעלה מעשרה בשעת הנחה כמו קרומיות לרובא, וי"ל (דל"ק.) מוס' הל"ס. ה. לעשרה ואע"פ שזה בגובה זה בעומק. מוס' גיטין פ"ו א. ד. מעשרבת שנים ולא אחד. מוס' גיטין פ"ו א. ה"י השולים הור כמו גידוד מנטרף עם עובי הכוורת. מוס' הל"ס. ו. פירוש רש"י לפי שכחוורת הויא רשות היחיד ומבטחן לא היו וזרקין רשותו כי אם כלים ולא נתיירא וכו'. מוס' הל"ס. ז. וע"י מהכש"ל. ח. דהנחת חפץ ועשיית מחיצה באין כאחת. מוס' הל"ס. ט. פרש"י דאדין רחבה ששה קאי, דאי ארחבה ששה, שבעה ומשהו אמאי חייב דכי אמרת לבדו דין רשות היחיד. מוס' הל"ס. י. וע"י מהכש"ל. יא. עם עובי השולים. מוס' הל"ס. יב. בפניו אין כאן רשות היחיד. מוס' הל"ס. יג. מלבד השולים, הילכך לא אמרינן לבדו לעשותו דה"י. מוס' הל"ס. יד. וקריורו משילמו לעשרה. מוס' הל"ס. טו. אני באין לעשוהה רשות היחיד. מוס' הל"ס. טז. עם המחטיות לחיות מחיצה עשרה. מוס' הל"ס. יז. דברישת. מוס' הל"ס. יח. לפטור. מוס' הל"ס. יט. דהשתא יש ששה טפחים ומשהו חלל לבד השולים. מוס' הל"ס.

רבינו חננאל (המשך)

הן עשויות, ומכפמים אחת צריך י טפחים בזמן שנהא קרקעיתה בארץ והמחטיות קרקעיתן, אבל מהופכת נמצאת שנהא ע"ג קרקעיתה בהנעת קרומיות של קנים בארץ בפחות ר' טפחים וכו' על גביו חייב, מ"ט דכל פחות מג' רבים דורסין אותו ומכפמים אחת צריך י טפחים בזמן שנהא קרקעיתה בארץ והמחטיות קרקעיתן, אבל מהופכת נמצאת שנהא ע"ג קרקעיתה בהנעת קרומיות של קנים בארץ בפחות ר' טפחים וכו' על גביו חייב, מ"ט דכל פחות מג' רבים דורסין אותו ומכפמים אחת צריך י טפחים בזמן שנהא קרקעיתה בארץ והמחטיות קרקעיתן, אבל תשמיש ע"י הדחק לאו שמיא תשמיש, לפיכך אינה כרה"י. ומתבינן עליה דרבא מהא היתה קופתו מונחת ברה"י גבוהה י' ורחבה ד' אין מטלטלין מתוכה לרה"ר ולא מרה"י לתוכה, כלומר כרה"י היא. פחות מכאן מטלטלין. וכן בגומא. מאי לאו אפחות מכן קמני וכן בגומא, כלומר מטלטלין מתוכה לרה"י כי כרה"י היא כמו עמוד ט' טפחים. ומשני לא כי קמני וכן בגומא אגובה י' ורחבה ארבע קמני.

^[1] נראה פשוט דל"ל וצריך להיות תללה ד' טפחים על ד' טפחים וכן מקום אח"כ בסמוך וכו"ה בתוס' בשמו. (ב) נראה דל"ל ואילו לא היה לה חלל כג' די לה

מוס' הרב"ש. ד' היינו מימינו לשמאלו. מוס' עיוזין גמ'. יו'. ברה"ר. מוס' הרב"ש. יז'. והשתא איירי כגון שמשלים ע"י זריקה, ולהכי לא מייתי אלא מדרב אע"ג דידע לברייטא דבן